

Kérdések és kételyek

■ KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS A MEDIÁCIÓRÓL

2004. november 22-én került sor az első – de remélhetőleg rendszeressé váló – mediációról szóló kerekasztal-beszélgetésre az Országos Kriminológiai Intézetben bírák, mediátorok, jogászok részvételével.

A kerekasztal-beszélgetés kezdeményezésének célja egy olyan lehetőség megteremtése volt, ahol a különböző területeken dolgozó, mediációval foglalkozó szakemberek megoszthatják egymással tapasztalataikat, megbeszélhetik kételyeiket; ezzel is elősegítve azt, hogy egyre tisztább és adekvátabb legyen a mediáció konfliktuskezelésben betöltendő szerepe.

A különböző területekről érkező szakemberek egyöntetűen úgy látták, hogy bár megvannak a mediáció alapvető törvényi keretei, és egyre többen tisztában vannak a módszer előnyeivel és eredményességével, mégis léteznek bizonyos akadályok, amik meggátolják, hogy szélesebb körben ismert és alkalmazott eljárás legyen a problémák megoldására.

■ A beszélgetés elején a résztvevők összegyűjtötték a számukra legfontosabb, mediációt érintő hiányosságokat és az ehhez kapcsolódó kérdéseiket:

– Felmerült, hogy mi okozza a mediáció gyakorlati hiányát, hiszen megvan a jogszabályi háttér.

– A büntetőjog területéről érkezőket az érdekelte, hogy vajon elég érett-e a társadalom ahhoz, hogy bizonyos bűncselekmények esetében is használható legyen a konfliktusmegoldásnak ez a módszere.

– Válaszra vár még az a kérdés is, miért nincs megfelelő visszhangja a mediáció témájában megjelenő viszonylag sok ismeretterjesztő jellegű szakirodalomnak.

– Nehezen érthető, hogy miért nem használják gyakrabban a mediációt azokon a területeken – munkajog, fogyasztóvédelem, betegjog –, ahol már vannak pozitív tapasztalatok hatékonyságukat illetően, vagy racionális anyagi érvek állnak alkalmazásuk mellett, mint pl.: a gazdasági jog területén.

– Bizonyos forrásokból az a visszajelzés érkezett, hogy a bírák egy része úgy

érzi, hogy csökkenti a szerepüket a mediáció, holott épp a munkájuk megkönnyítését szolgálhatná.

– Ezt a gondolatot tovább fűzve vetődött fel, hogy vajon vannak-e egyéb félelmek, kételyek a mediációval szemben?

– Alapvető hiányosság, hogy egyelőre még nem kötötték megfelelő képzéshez, szakmai felkészültséghez a mediátori munkát.

A vitaindító gondolatok után a beszélgetést dr. Soltész Judit¹ kezdte meg, aki bár támogatja a mediációt konfliktus megoldási módszerként és maga is gyakran alkalmazza bírói munkája során, de úgy érzi, hogy a keresetlevélben feltüntetendő egyetlen mondat arról, hogy volt-e közvetítői eljárás a felek között vagy sem, csak pusztán formalitás. Mindeközben még egyszer sem találkozott olyan esettel, hogy a tárgyalást megelőzte volna egy közvetítői eljárás. Személyesen úgy járul hozzá a mediáció elterjesztéséhez, hogy amennyiben megítélése szerint az eset nem pusztán jogi kérdés, mediátor igénybevételel tanácsolja a feleknek.

A jelenlevők egyetértettek abban, hogy a bírák munkáját jelentősen megkönnyítené, ha a mediátor segítségével létrehozott, jogszabálynak megfelelő egyezséget csak jóvá kellene hagyni, és a végzéshez mellékként csatolnák a jogi kérdéseken túli megállapodást.

A jogerő és a végrehajthatóság kérdé-

séhez kapcsolódóan fűzte hozzá dr. Bulányi Tamás², hogy a megegyezés jogi oldalát nem érintő, de a felek számára ugyanolyan fontosságú megállapodásokkal (pl.: ki fürdesse meg a gyermeket) az a gond, hogy jogi eszközökkel nem kényszeríthető ki, nem hajtható végre.

Dr. Bulányi Tamás ennek okát egyrészt abban látja, hogy a közvetítői tevékenységről szóló törvénynek nincsen háttér joganyaga, másrészt, hogy kivesz egy csomó más eljárási szabályt a hatálya alól és hiányzik a kapcsolat egyéb jogszabályokkal.

A kérdés az, hogy a mediációval kapcsolatos általános elvárás, miszerint a felek által kötött egyezés nagyobb kényszerítő erő az abban foglaltak betartására, mint egy bírói ítélet, miért nem tudja betölteni a szerepét? Dr. Bulányi Tamás szerint a válasz a mediációs törvény azon passzusában rejlik, ami azt sugallja, hogy ha meg is állapodnak az érintettek, lehetőségük van arra, hogy minden további nehézség nélkül jogi útra terelheti az ügyet, ha később meggondolnák magukat.

Ezen kívül, úgy ítéli meg, hogy a mediációs egyezségkötések alacsony számát az is okozza, hogy teljes mértékben hiányzik az ösztönző erő. Hiszen az nem ösztönzés, hogy bele kell írni a kereseti kérelembe, hogy volt-e egyezségi kísérlet vagy sem.

Ügyvédként az a tapasztalata, hogy Magyarországon a pereskedés emocionális kérdés. Valójában ezt a perlekedő hoz-

¹ dr. Soltész Judit – bíró, Pesti Központi Kerületi Bíróság, Polgári tagozat, családjog

² dr. Bulányi Tamás – ügyvéd

záallást kellene valamilyen módon megváltoztatni.

Lovas Zsuzsa³ úgy látja, hogy a mediáció egy olyan demokratikus intézmény, amelynek minden egyes elemében szabadon dönthetnek a felek, ezért annak kötelezővé tételét ellenzi. Az eljárás speciális formája, az azt vezető mediátor képzettsége és rátermettsége különbözteti meg más, hagyományos megállapodásoktól, vagy az ügyvédi segítséggel elkészített egyezségkötésektől, amit ő nem nevez mediációnak.

Ehhez hasonlóan – a bírák hatalmi szerepéből következően – az ügyfelek a bírósági eljáráson nem azzal a természetes magatartással vesznek részt, mint egy mediációs egyezkedés során, így a tárgyalóteremben nem teremthető meg az a fesztelen közeg, ami egy mediációs egyezség megkötéséhez szükséges.

Dr. Barinkai Zsuzsa⁴ elmondta, hogy vannak olyan országok, ahol próbálnak elszakadni attól, hogy van külön mediáció és bírósági döntés. Németországban például egy öszvérszerű megoldás jött létre: a bíróság melletti mediáció. A bírák is mediálnak, így megoldott a végrehajtás kérdése. A bíró átlátja, hogy mi az, amit be lehet emelni a végzésbe.

A kerekasztal-beszélgetés fontos részét képezte a gyakorló büntetőbírókkal és Prókainé dr. Pálya Ilona fiatalok ügyészével folytatott eszmecsere a büntetőjog területén alkalmazható tettes-áldozat mediációról. Felhívta a figyelmet arra a jogszabályi ütközésre, ami a büntetőügyek magánvádas eseteiben egy mediációt követő büntetőtárgyalás ellentmondását képezheti. A büntetőjog eljárási szabályai alapján – a feljelentőnek nincsen a tanúvallomás megtétele alól mentessége, míg a mediációs egyezségben – a közvetítői tevékenységről szóló jogszabály szerint – benne foglaltatik, hogy a felek nem tehetnek terhelő vallomást egymást ellen a mediáció során elhang-

zottakra hivatkozva az esetleges bírósági tárgyaláson. Így ha időközben sor kerül a tárgyalásra, ahol a feljelentő tiltakozik a terhelő vallomás megtétele ellen – utalva a közös megegyezésben foglaltakra –, a bíró, aki követi az eljárási szabályokat mégis felhívja, hogy tegye meg a vallomását, mert nincsen mentessége. Kivétel ez alól, ha a feljelentő a terhelt hozzátartozója, amikor megilleti a feljelentőt is a mentesség.

A magánvádas büntetőügyek nagy részénél megvan a lehetőség arra, hogy a békéltetés beépüljön az eljárás menetébe, megkönnyítve és lerövidítve a tárgyalást. Dr. Dénes Vera⁵, aki bíróként főként kiskorú veszélyeztetésének büntetteivel foglalkozik, maga is erre törekszik. Tapasztalatai szerint leginkább a fiatalok által elkövetett vagyoni elleni bűncselekmények és a családon belüli erőszak könnyebb eseteiben tudná elképzelni, hogy a felfüggesztett szabadságvesztés alatt eredményesen segíthet az elkövetett bűncselekmény feldolgozásában a tettes-áldozat mediáció.

Arra a kérdésére, hogy miként működik a gyakorlatban a tettes-áldozat mediáció dr. Barabás A. Tünde⁶ különböző külföldi modellek, eltérő jogterületein alkalmazott mediációs megoldásait ismertette kitérve arra, hogyan lehetne egyes részeit országunk jogrendszerébe átültetni.

Az önkéntességen alapuló német – osztrák modell esetében a büntetőeljárás különböző szakaszaiban léphet be a mediáció. Magyarországon például az ügyész lehetne az, aki megállapítja, hogy az eset alkalmas-e mediációra vagy sem, és egyben – az eljárás felfüggesztése mellett – meg tudná mondani, hogy hová lehet irányítani a feleket. A német-osztrák modell alkalmazói alapvetően a fiatalok bűnelkövetőkkel kezdték, majd idővel a felnőtt bűnelkövetők körére is kiterjesztették – főként vagyoni elleni bűncselekmények, testi sértések, etnikai konfliktusok esetére – ezt a fajta eljárást. A tettes

beleegyezése után, a sértettet keresik meg, és ha ő is egyetért, megpróbálnak egyezsége jutni. Több lehetséges megoldás létezik, vagy megszüntetik az eljárást, vagy az ügyész elejti a vádat, de akad olyan eset is, amikor a megegyezést ítéletbe foglalják. Az egész eljárás elég időigényes, de az esetek 90%-ában eredményesek, és a felek teljesítik is a megállapodásban foglaltakat.

Új-Zélandon úgynevezett családi csoport konferenciákat tartanak az egész család, az összes érintett bevonásával.

A beszélgetést összegezve dr. Herczog Mária⁷ elmondta: a nyugati országokban a büntetőjog területén alkalmazott tettes-áldozat mediáció a szankciórendszert változtatja meg azáltal, hogy az elkövető megérti és belátja tettének súlyosságát, vállalva a felelősséget érte. Ezzel párhuzamosan pedig, az áldozat megszabadul a bosszúvágytól – amit az elszennvedett sérelemből fakadó presztízsveszteség indukál – azáltal, hogy felfogja, miért érte őt a sérelem. Ebben a relációban minden érintettnek módosul az egymáshoz való viszonya.

A mediáció az egyenlő felek kapcsolatrendszerére építő, „felnőtt szemléletű” gondolkodás meghonosítását jelentené, amihez közelebb juthatunk az által is, hogy a kerekasztal-beszélgetés konklúziójaként dr. Herczog Mária által megfogalmazott néhány pontnak a valóságban is érvényt szerzünk.

1. Tapasztalatcsere, újdonságok megismerésre, megismertetése, amelyet folyamatossá kell tenni azért, hogy az információ valóban eljusson minden érintetthez.
2. Az empátia mint a mediáció alap-

³ Lovas Zsuzsa – pszichológus, mediátor, Család Gyermek Ifjúság KKE

⁴ dr. Barinkai Zsuzsa – ügyvéd, mediátor, Család Gyermek Ifjúság KKE

⁵ dr. Dénes Veronika – bíró, Pesti Központi Kerületi Bíróság, Büntető tagozat.

⁶ dr. Barabás A. Tünde, osztályvezető, Országos Kriminológiai Intézet.

⁷ dr. Herczog Mária – szociológus, mediátor Országos Kriminológiai Intézet

szemléletének elterjesztése a társadalomban (irodalom, szakirodalom terjesztése, megfelelő fórumok létrehozása ezek megvitatására, esetismertetések, kerekasztal-beszélgetések szervezése). (A szakma mellett a hétköznapi emberekre, a „felhasználókra” is gondolni kellene. Ehhez a média segítségét is igénybe venni.)

3. Állami felelősségvállalás kezdeményezése a mediáció ismertté tételében, promóciós anyagok terjesztésében. Ennek előkészítését az Országos Mediációs Egyesület vállalhatja fel. Elkészíthetne egy költség-haszonelemzést, hogy milyen közösségépítő, szociális előnyöket teremtő értéke lenne a mediációs eljárás elterjesztésének.
4. Mediációs szervek, személyek listájának kifüggesztése a bíróságok falijútságain.
5. Képzések szervezése a bíróságokon, hogy a bírák megismerjék a mediáció adta lehetőségeket.

6. Jogszabályütközések megszüntetése, jogszabály-módosítás. A közvetítői törvény végrehajtási és büntetőeljárás szabályokkal történő összehangolása.
7. Mediáció, mint a közös megegyezéses válást előkészítő eljárás elterjesztése.

A mediáció tehát nem csupán egy újfajta eljárási technika kidolgozását jelenti, hanem egy olyan szemlélet és attitűdváltást igénylő módszer, ami képessé teszi az egyént arra, hogy bizonyos kérdésekben szinte észrevehetetlen segítséggel, maga dönthessen sorsa felől.

A mediáció azt vallja, hogy az empátia segítségével kitágul az egyén zárt világa, megérthetővé válik a saját tett és az arra adott válaszreakció.

dr. Batory Zsófia

MODERÁTOR:

DR. HERCZOG MÁRIA – SZOCIOLÓGUS, MEDIÁTOR ORSZÁGOS KRIMINOLÓGIAI INTÉZET

RÉSZTVEVŐK:

DR. SOLTÉSZ JUDIT – BÍRÓ, PESTI KÖZPONTI KERÜLETI BÍRÓSÁG, POLGÁRI TAGOZAT, CSALÁDJOG

DR. FERENCZY ANNAMÁRIA – BÍRÓ, II. ÉS III. KERÜLETI BÍRÓSÁG, CSALÁDJOG

DR. DÉNES VERA – BÍRÓ, PESTI KÖZPONTI KERÜLETI BÍRÓSÁG, BÜNTETŐ TAGOZAT,

PRÓKAI PÁLNÉ DR. PÁLYA ILONA – FIATALKORÚAK ÜGYÉSZE

DR. NÉMETH ZOLTÁN – ÜLNÖK, FŐVÁROSI MUNKAÜGYI BÍRÓSÁG,

DR. BARINAKI ZSUZSA – ÜGYVÉD, MEDIÁTOR, CSALÁD GYERMEK IFJÚSÁG KKE

LOVAS ZSUZSA – PSZICHOLÓGUS, MEDIÁTOR, CSALÁD GYERMEK IFJÚSÁG KKE

DR. BARABÁS A. TÜNDE – OSZTÁLYVEZETŐ, ORSZÁGOS KRIMINOLÓGIAI INTÉZET

DR. BÁTORY ZSÓFIA – JOGÁSZ, XVIII. KER. GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT

DR. BULÁNYI TAMÁS – ÜGYVÉD

DR. BOKOR ADRIENN – ÜGYVÉDJELÖLT

DR. SZÉPESI ORSOLYA – JOGÁSZ

ROSZIK DÁNIEL – TITKÁR, ORSZÁGOS MEDIÁCIÓS EGYESÜLET

KEMENES CSILLA – EGYETEMI HALLGATÓ

CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG KHT – KÖZHASZNÚ TEVÉKENYSÉGRŐL SZÓLÓ BESZÁMOLÓ

A Család, Gyermekek, Ifjúság Tanácsadó és Szolgáltató KHT vállalkozói tevékenységet a beszámolási időszak alatt (2004. január 01–december 31-ig) nem végzett.

Bevételi forrásai a közhasznú szerződésben megfogalmazott közhasznú tevékenységi körben meghatározott feladatok ellátásából s ehhez kapcsolódó közhasznú szervezetek és költségvetési szerveknek végzett szolgáltatásokból tevődött össze.

Az éves működés során elért bevétel 826 e Ft volt: közhasznú szerződésben megfogalmazott célok érdekében a következő tevékenységeket folytatja:

Nevelés, oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés keretében a felnőttképzéshez és egyéb oktatási tevékenységhez segédanyagokat készít, sokszorosít. A gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátásban részesülők gondozását, nevelését segítő adatlapokat kiadja korcsoportonkénti megosztásban. Az adatlapok használatához szükséges kézikönyvet és a kapcsolódó floppykat kiadja, sokszorosítja.

Munkafüzetek, kézikönyvek, adatlapok értékesítése és terjesztése keretében tevékeny részt vállal a KHT-t létrehozó Egyesület programjainak megvalósításában, mely program célja a nevelőszülők kiképzése és továbbképzése az oktatás módszertani és csoportdinamikai ismereteinek elsajátíttatása.

A KHT kiadványai útján szakmai érdekképviseleti tevékenységet is ellát. Közreműködik hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének elősegítése érdekében.

Budapest, 2005. május 3.

Kovács Lajosné